

Russkie svadbene pesni Sibiri, Sostavlenie, vstupitel'naja stat'ja i primečanija R. P. Potatinoj, Akademija nauk SSSR, Sibirskoe otdelenie, Burjatskij filial, Izd. »Nauka«, Novosibirsk 1979, 335 str.

U knjizi *Ruske svadbene pjesme Sibira* tiskano je 390 pjesama podijeljenih u šest ciklusa. Uz svaki su ciklus dane napomene iz kojih se doznaje ono najbitnije o životu i osobitostima pjesama. Tu su izabrane najbolje pjesme predbračnog razdoblja zapisane u Sibiru u toku pola stoljeća. Tekstovi su raspoređeni prema običajima u slijedu kako su se događali na sibirskoj svadbi. U prvom su ciklusu pjesme koje idu uz prošnju djevojke (31). Tim činom, tj. dogovorom između roditelja, koji najčešće ne vode računa o željama djece, počinjale su svadbene pripreme, i one su trajale obično tri do četiri tjedna (ponekad i tri mjeseca). Prvi korak poslije bračnog dogovora između roditelja bio je susret mladića i djevojke tzv. zagledanje (72), a obavljao se već drugog dana ili nekoliko dana poslije prošnje. U nekim selima poslije susreta mladih dogovor se nije mogao prekinuti. Treće su bile, zaruke (63), do kojih je dolazilo nekoliko dana poslije prošnje ili dan poslije viđenja mladih. Četvrto, tzv. svadbena večer (44), zapravo je svadbena igra (vrlo rasprostranjena), a održavala se jedne večeri između prošnje i upoznavanja mladih. Za razliku od drugih svadbenih događaja svadbena večer nije imala obredni karakter. Ona je bila opće predsvadbene veselje mladeži. Vrijeme od zaruka, a nekada i od upoznavanja mladih, do dana vjenčanja, u trajanju od jednog do tri tjedna, zvalo se tjednom priprema (80). U tom vremenu nevjestine drugarice pomagale su u pripremi opreme i darova. Među pjesmama koje prate te pripreme izdvajaju se svadbene tužbalice, a izvodi ih nevjesta tokom dana u kutu kuće. Šesti su ciklus pjesme uz »devičnik«, oproštajnu večer nevjeste s drugaricama (100). Ta se večer obično održavala uoči vjenčanja. Međutim, o tome postaje razli-

čita mišljenja. Čak se »devičnikom« nazivaju svi dani i večeri od zaruka do vjenčanja.

Te su pjesme, kao i druge vrste ruskog usmenog stvaralaštva, došle u Sibir s prvim ruskim doseljenicima, koji su sa sobom donijeli i vjekovima stvarane narodne običaje i obrede. A to naseljavanje sibirskih zemalja traje od 16. stoljeća. Prvi su doseljenici bili Kozaci, koji su, svladavajući divlje rijeke, išli na sjever tražeći plodnu zemlju za ispašu i bogatija lovišta. S Irtiša i Tobola oni su došli do Oba, Jeniseja, Angore i Lene, a napredovali su i do Amura. Ipak, najintezivnije osvajanje Sibira bilo je u 18. stoljeću. Tradicijske pjesme prenesene u Sibir u toku trista godina u većini su sačuvala staru strukturu, arhaičan leksik i stare toponimske nazive. Stoga se u mnogim svadbenim pjesmama spominje Don, Dunav, Volga. Međutim, rijetki su sibirski nazivi. To dokazuje veliku snagu tradicije i želju da se ne naruši uobičajeni ritam i uobičajena melodija pjesama naslijeđenih od djedova. Zato su sibirske svadbene pjesme i svadbeni obredi i privukli pažnju skupljača jer sadrže stare crte, a čuvaju neobične tekstove, koji su na zapadu i jugu Rusije već nestali iz života ili su se sačuvali samo fragmentarno. Po običajima i jeziku može se odrediti odakle su stigli doseljenici. Značajno je i to što se poezija uz godišnje običaje sačuvala kod Kozaka, iako zemljoradnja nije bila njihovo osnovno zanimanje.

Uvodna se rasprava zaustavlja na pitanjima oko proučavanja ruske svadbene poezije Sibira i specifičnostima njezina života. Ona daje karakteristike poetskih tradicija po regijama. Ruska svadba i pjesme koje je prate zapisivale su se sredinom prošlog stoljeća, kad se u Rusiji razvilo zanimanje za narodni život i narodnu psihologiju. Na prikupljanju tog stvaralaštva radilo je Rusko geografsko društvo, osnovano 1846. god., i njegovo Istočno-sibirsko odjeljenje 1851. g.

Komentari uz tekstove sadrže obavijesti o skupljačima, izvođačima, geografskoj rasprostranjenosti pjesama i bibliografiju.

Ante Nazor

Dr. Aleksandar Kostić; Seksualno u našoj narodnoj poeziji, Medicinska knjiga, Beograd — Zagreb 1978, 217 str.

Dr. Aleksandar Kostić se že dobrih 50 let ukvarja z analizo motivov spolnosti predvsem v srbskih ljudskih pesmih. Knjiga, ki je pred nami, je razširjena in dopolnjena izdaja 1. 1933 izdane knjižice *Seksualno u srpskoj narodnoj poeziji* istega avtorja. Že iz naslova zadnje knjige je razvidno, da se avtor ni več omejil samo na srbsko ljudsko pesem, ampak je dodal še drugo južnoslovansko gradivo, vendar le iz srbsko-hrvaškega jezikovnega področja. Razdelitev gradiva pa je tudi v najnovejši knjigi ostala ista. Predgovoroma iz 1. in 2. izdaje sledijo tri večja tematska poglavja: *Manifestacija normalne spolnosti*, *Manifestacija nenormalne spolnosti* in kot dodatek še poglavje oz. razmišljanje o Vukovih Posebnih pesmih in poskočnicah. Tu gre za 5. knjigo Vukovih pesmi, ki so bile pred leti izdane v Beogradu za »znanstveno« uporabo.

V poglavju o normalni spolnosti niza avtor tematske sklope o ženski in moški lepoti, o puberteti, moči spolnega nagona, o spolni iniciativi, o mestu ljubezenske igre itd., kakor so prisotni v ljudski poeziji. Večidel gre za samo gradivo (bolje, za odlomke iz ljudskih pesmi, ki opisujejo določeno seksualno vedenje), ki ga avtor opremlja s kratkimi poljudno-opisnimi komentarji. Avtorjev namen je bil očitno ta, da iz splošnega pesemskega gradiva izluščil le tiste pesmi in odlomke, ki govorijo o ljubezni in spolnosti in jih na pregleden način klasificira in komentira. Seveda avtor izrecno odklanja objavljavanje gradiva »pikantne« namene. Kot zdravnika ga zanima ljubezensko in spolno vedenje ljudi, to

pa se po njegovem mnenju najčisteje, najneposredneje in iskreno odraža prav v ljudski pesmi, saj je »ljudstvo« v svojih izjavah najizrazitejše in odprto prav v pesmih. In to ne katerokoli ljudstvo. V tem primeru gre za preprosto ljudstvo — za podeželane, ki so bili dolgo (ali pa so še) najboljši vir za raziskovalca. Dr. Kostić si sicer ne postavlja vprašanj o etnološki kategoriji naroda in ljudstva, ampak obravnava poezijo tistega dela ljudstva, ki je bilo pri nas tudi najbolj raziskano in o katerem je na voljo največ gradiva. Dr. Kostić se odloča za preproste podeželane tudi zato (ker ima njihove pesmi) in ker se mu zdijo za analizo spolne problematike najbolj avtentični, odkritosrčni in pošteni. Spolnost baje doživljajo z manj predsodki kot meščani. Za kmete je spolnost nekaj naravnega, neizogibnega in izrazitejšega kot za meščane, ki jo vsaj v pesmih, doživljajo le na ravni uživanja, kot nekakšen hiperhedonizem (str. XII). Kmet zna odkritosrčno spregovoriti tudi o morebitni nenormalni spolnosti. Odlomki iz ljudskih pesmi o nenormalnih spolnih manifestacijah (incest, ljubezen v troje, gerontofilija, pedofilija, sodomija, sadizem, fetišizem itd.) so s kratkimi komentarji razvrščeni v drugem delu knjige v posebnem poglavju. Nekateri primeri spolne iztirjenosti (sadizem, fetišizem) so v ljudskih pesmih le nakazani.

Avtorju verjamemo, da sta erotika in spolnost močna vzgiba v življenju in da se zato izražata tudi v pesmih. Pritrjujemo mu, da bi bilo škoda skrivati te motive zaradi napačne sramežljivosti, posebej kadar gre za objavo gradiva ali za raziskovanje celostne podobe življenja. Zato so zbirke erotičnih pesmi nekaj razumljivega, prav tako medicinske razlage le teh. Le da so za medicinsko (čeprav poljudno) komentiranje samo pesmi premalo. Zakaj? Če hoče kdo uporabiti folklorno gradivo za medicinske namene, so pesmi za to še najmanj primerne, saj kljub odkritosrčnosti marsikaj prikrivajo in kljub folklor-